

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.54.304872>

УДК 347.965.4

Н. В. Добровольська, канд. юрид. наук, доцент
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Кафедра адміністративного та господарського права
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: dobrovolskayanina@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1933-8266>

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ АДВОКАТОМ (НА ПРИКЛАДІ ГОСПОДАРСЬКОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА)

Стаття присвячена дослідженню проблематики зловживання процесуальними правами адвокатом на прикладі господарського та адміністративного судочинства. Обґрунтовано актуальність обраної теми та звернуто увагу на фрагментарний характер висвітлення вказаної проблематики в науковій літературі. Наведено підходи, що сформулювались у науковій літературі та судовій практиці щодо розуміння поняття «зловживання процесуальними правами». Запропоновано під зловживанням процесуальними правами адвокатом розуміти дії, що вчиняються адвокатом в рамках судового процесу та формально відповідають нормам процесуального закону, проте не відповідають його концептуальним ідеям, та мають на меті створити перешкоду у діяльності суду чи інших осіб. Виокремлено додаткові ознаки зловживання процесуальними правами адвокатом, а саме: 1) особа, яка зловживає процесуальними правами має спеціальний статус – адвокат; 2) наявність процесуальних прав, якими зловживає адвокат, обумовлюється наданням ним правничої допомоги та участю у судовому процесі; 3) може мати наслідком притягнення до відповідальності не лише адвоката, а й, до прикладу, адвокатського об'єднання в якому працює адвокат (про що вже сформувалась судова практика у Постанові Верховного Суду від 14.07.2022 р. у справі № 755/11559/16-ц); 4) завдає шкоду престижу усього інституту адвокатури. Запропоновано доповнити ч. 1 ст. 43 Правил адвокатської етики.

Ключові слова: адвокат, адвокатура, професійна правнича допомога, адміністративне судочинство, господарське судочинство, зловживання правом, зловживання процесуальними правами.

Постановка проблеми. Відповідно до чинного процесуального законодавства завданням кожної з форм судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом правового конфлікту задля ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Досягнення цього завдання стає можливим завдяки закріпленню законодавством ряду передумов. Серед них, до прикладу : 1) ґрунтування судового процесу на певних принципах (верховенство права, обов'язковість судового

рішення, забезпечення права на апеляційний та касаційний перегляд справи тощо); 2) наділення учасників судового процесу колом процесуальних прав та обов'язків; 3) закріплення Конституцією України права кожного на професійну правничу допомогу тощо. Перепони у реалізації цих та інших передумов ставлять під загрозу утвердження ідеї верховенства права та належного здійснення правосуддя в державі.

В рамках нашого дослідження увагу буде приділено зловживанню процесуальними правами адвокатом. Обрання саме цього аспекту вказаної проблематики обумовлюється декількома причинами: 1) наявність непоодиноких випадків такого зловживання з боку адвокатів; 2) суттєвий дисонанс у суспільній свідомості, який виникає через зловживання процесуальними правами адвокатом, що обумовлюється тим фактом, що адвокат має бути взірцем поведінки як представник правничої професії та повинен дотримуватися не лише чинного матеріального та процесуального законодавства, але й Правил адвокатської етики; 3) створення суттєвої загрози для авторитету всього інституту адвокатури.

Зважаючи на різноманітність форм судочинства, нами було прийнято рішення щодо дослідження вказаної проблеми на прикладі господарського та адміністративного судочинства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження наукової літератури свідчить, що хоча проблема зловживання правом, у тому числі зловживання процесуальними правами, не є новою для юридичної літератури, її дослідження має дещо фрагментарний характер. До прикладу, В. Резнікова вивчала проблему зловживання процесуальними правами у господарському процесі [1]. К. Гуртова у своїх дослідженнях висвітлювала вказану проблематику в рамках господарського та цивільного процесу [2]. У той саме час, М. Малець [3] та С. Базилевський [4] аналізували випадки зловживання процесуальними правами в рамках адміністративного процесу.

На недостатньому рівні знайшли опрацювання також питання щодо зловживання процесуальними правами безпосередньо адвокатом. Деякі аспекти цього явищу було висвітлено В. Заборовським, А. Стойкою [5] та Н. Герасимчук [6].

Поодинокість проведених досліджень ще раз підкреслює актуальність обраної теми та потребу в її всебічному опрацюванні.

Метою статті є комплексне дослідження теоретичних та практичних аспектів зловживання адвокатом процесуальними правами на прикладі господарського та адміністративного судочинства.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до висвітлення зловживання процесуальними правами адвокатом, вважаємо за доцільне зупинитися на з'ясуванні змісту поняття «зловживання процесуальними правами». Так, О. Тимошенко звертає увагу на вдалість визначення цього поняття як «умисні недобросовісні дії учасників цивільного процесу (а в окремих випадках – і суду), що супроводжуються порушенням умов здійснення суб'єктивних процесуальних прав і вчиняються лише з видимістю реалізації таких прав, які поєднуються з обманом щодо відомих обставин справи, з метою обмеження можливості реалізації чи порушення прав інших осіб, які беруть участь у справі, а також із метою перешкодження діяльності суду із правильного і своєчасного розгляду та вирішення справи, які призводять до застосування заходів цивільного процесуального примусу» [7, с. 72].

Варто підтримати також точку зору, що такі поняття як «зловживання процесуальними правами», «зтягування процесу» та «вчинення процесуальних диверсій» є доволі суб'єктивними та оціночними категоріями, адже вирішуючи питання щодо зловживання процесуальними правами стороною суд спирається на внутрішнє переконання, яке має ґрунтуватися на доказах [8, с. 137].

Вкрай позитивно, що поняття «зловживання правом» знайшло свого послідовного висвітлення у судовій практиці. Так, Верховний Суд у Постанові від 08.05.2018 р. у справі № 910/1873/17 зазначив, що «зловживання правом – це свого роду спотворення права. У цьому випадку особа надає своїм діям повну видимість юридичної правильності, використовуючи насправді свої права в цілях, які є протилежними тим, що переслідує позитивне право» [9]. У подальшому, у Постанові від 22.05.2019 р. у справі № 234/3341/15-ц Верховний Суд звернув увагу, що «формулювання «зловживання правом» необхідно розуміти, як суперечність, оскільки якщо особа користується власним правом, то його дія дозволена, а якщо вона не дозволена, то саме тому відбувається вихід за межі свого права та дію без права, «injuria». Сутність зловживання правом полягає у вчиненні уповноваженою особою дій, які складають зміст відповідного суб'єктивного цивільного права, недобросовісно, в тому числі, всупереч меті такого права» [10].

У минулому році Верховним Судом проблематика зловживання процесуальними правами також знайшла відображення у Постанові від 27.07.2023 р. у справі № 910/12713/22. Суддями найвищої судової інстанції було висловлено позицію, що зловживання процесуальними правами «це процесуальне правопорушення, яке характеризується умисними недобросовісними діями учасників господарського процесу (їх представників), що призводять до порушення процесуальних прав інших учасників процесу, з метою перешкоджання господарському судочинству, що є підставою для застосування судом процесуальних санкцій (позбавлення права на процесуальну дію або застосування судом інших негативних юридичних наслідків, передбачених законом» [11].

Отже, погоджуємося, що механізм зловживання процесуальними правами зводиться до того, що особа, яка прагне досягнення певних правових наслідків, здійснює процесуальні дії (бездіяльність) зовні «схожі» на юридичні факти з якими закон пов'язує настання певних наслідків [12].

Задля кращого розуміння загального змісту такого явища як зловживання процесуальними правами, звернемо увагу на його ознаки, а саме: 1) суб'єкт відповідних процесуальних правовідносин наділений певними юридичними правами та обов'язками відповідно до процесуального законодавства; 2) такий суб'єкт здійснює відповідні зловживання умисно; 3) такі зловживання здійснюються тільки шляхом дій суб'єкта, але не через бездіяльність; 4) зловживання процесуальними правами шкодить здійсненню правосуддя; 5) здійснення дій, які суд визначить як зловживання процесуальними правами, призводить до застосування судом відповідних заходів із метою недопущення таких зловживань тощо [13, с. 67-68].

Дещо інший перелік ознак виокремлює Т. Полянський, який пропонує до них зараховувати: 1) процесуальні зловживання відбуваються лише через формальне

здійснення (реалізацію) суб'єктами їхніх юридичних прав чи обов'язків; 2) зловживання процесуальними правами чи обов'язками (далі – зловживання правом) завжди є умисною поведінкою; 3) унаслідок зловживання процесуальними правами чи обов'язками заподіюється шкода суспільним відносинам або ж створюється реальна загроза її настання [14, с. 33].

Зауважимо, що процесуальні кодекси містять перелік того, що може вважатись зловживанням процесуальними правами, а саме:

1) подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, заявлення завідомо безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, спрямованих на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення;

2) подання декількох позовів до одного й того самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав або подання декількох позовів з аналогічним предметом і з аналогічних підстав, або вчинення інших дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим розподілом справ між суддями;

3) подання завідомо безпідставного позову, позову за відсутності предмета спору або у спорі, який має очевидно штучний характер;

4) необґрунтоване або штучне об'єднання позовних вимог з метою зміни підсудності справи, або завідомо безпідставне залучення особи як відповідача (співвідповідача) з тією самою метою;

5) укладення мирової угоди, спрямованої на шкоду правам третіх осіб, умисне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі [15; 16].

Завершуючи надання загальної характеристики зловживання процесуальними правами, вважаємо за можливе перейти до висвітлення такого зловживання саме адвокатом (ці явища співвідносяться як загальне та часткове).

Заслуговує на увагу точка зору Л. Ізовітової щодо того, що «зловживання процесуальними правами – це фактично оксюморон. Закон або виконують, або ні. І всі без винятку процесуальні інструменти в цьому контексті є законними». Свою позицію Голова Національної асоціації адвокатів України та Ради адвокатів України підтверджує тим, що згідно з Правилами адвокатської етики (надалі – ПАЕ), у своїй професійній діяльності адвокат зобов'язаний виходити з переваги інтересів лише клієнта. Крім того, вони зобов'язують адвоката бути наполегливим і принциповим у відстоюванні інтересів клієнта в суді, не поступатися своєю незалежністю у захисті й представництві прав та інтересів клієнта, побоюючись погіршити стосунки з суддями [17].

Як нами було зазначено раніше, проблематика зловживання процесуальними правами адвокатом не знайшла комплексного опрацювання, проте існують певні дослідження, які можуть стати базисом для більш поглибленого висвітлення цієї проблеми. Так, на думку Н. Герасимчук, під «зловживанням процесуальними правами адвокатом» можна розуміти «встановлений слідчим суддею (судом) різновид протиправної поведінки адвоката, який полягає у прямо не забороненому законом недобросовісному та нерозумному діянні, що непропорційно перешкоджає (створює загрозу перешкоджання) досягненню завдань кримінального провадження». У той саме час, до ознак зловживання

процесуальними правами авторка зараховує: 1) прямо не заборонене законом; 2) полягає у діянні (дії або бездіяльності); 3) суперечить принципу добросовісності; 4) дисонує із принципом розумності; 5) непропорційно перешкоджає (створює загрозу перешкоджання) досягненню завдань кримінального провадження; 6) встановлений слідчим суддею (судом) [6, с. 216].

Наразі ж вважаємо за потрібне висвітлення судової практики щодо зловживання процесуальними правами адвокатом.

Так, колегія суддів Східного апеляційного господарського суду констатувала, що в судовому засіданні 11.03.2019 р. адвокат після відмови судом у задоволенні декількох клопотань (про відкладення розгляду справи, про залучення до участі у справі як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, про об'єднання чотирьох справ в одне провадження) заявив відвід колегії суддів, яка розглядає справу, який був заздалегідь виготовлений та роздрукований апелянтом. Відвід колегії було також заявлено 25.03.2019 р. після відмови судом у задоволенні клопотання апелянта про відкладення розгляду справи. З метою подальшого запобігання зловживанню адвокатом процесуальними правами, постановив окрему ухвалу та направив її до Київської обласної КДКА [18].

У свою чергу, у Постанові Касаційного адміністративного суду від 07.05.2020 р. у справі № 826/12191/18 підтримав позицію апеляційного суду щодо зловживання процесуальними правами адвокатом. Так, представник подав заяву про відвід всупереч приписам ч. 3 ст. 39 Кодексу адміністративного судочинства України більш ніж через десять днів з дня отримання останнім ухвали про відкриття провадження у справі, а також під час проведення першого судового засідання. Вказані дії представника позивача апеляційний суд обґрунтовано визнав такими, як зловживання процесуальними правами, із чим у подальшому погодились судді касаційної інстанції [19].

Зауважимо, що наявні випадки зловживання процесуальними правами адвокатом не спрямовані безпосередньо на суддю або суд. Так, відомий випадок, коли адвокат, представляючи підзахисного, подав до Одеського окружного адміністративного суду більше 70 позовних заяв із часто аналогічними вимогами до Державного бюро розслідувань та його територіального управління, розташованого у місті Миколаєві. Суд розцінив такі звернення як зловживання процесуальними правами. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури (надалі – КДКА) вирішила, що дії адвоката були спрямовані не на реальний захист прав, свобод та інтересів клієнта, а були інструментом штучного створення видимості правопорушень з боку Державного бюро розслідувань та його територіального управління, чи їх посадових осіб. Дисциплінарна палата КДКА зазначила, що така юридична активність позивача та обраний ним спосіб захисту інтересів обвинуваченого у кримінальних провадженнях не відповідає вимогам чинного кримінального процесуального законодавства України і не може вплинути на процесуальні права та обов'язки клієнта в межах того чи іншого кримінального провадження.

Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури також дійшла до висновку, що дії адвоката свідчать про сутяжництво, а саме: багаторазові звернення до суду з тотожними або аналогічними позовами після вирішення

справи судом з метою домогтися нового розгляду, вдаючись до модифікації предмета чи підстави позову, вводячи нових учасників процесу тощо [20].

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи проведене дослідження вважаємо за можливе запропонувати власне визначення поняття «зловживання процесуальними правами адвокатом» та виокремити додаткові його ознаки.

Отже, на нашу думку, зловживання процесуальними правами адвокатом є дії, що вчиняються адвокатом в рамках судового процесу та формально відповідають нормам процесуального закону, проте не відповідають його концептуальним ідеям, та мають на меті створити перешкоди у діяльності суду чи інших осіб.

Додатковими ознаками зловживання процесуальними правами адвокатом вважаємо: 1) особа, яка зловживає процесуальними правами має спеціальний статус – адвокат; 2) наявність процесуальних прав, якими зловживає адвокат, обумовлюється наданням ним правничої допомоги та участю у судовому процесі; 3) може мати наслідком притягнення до відповідальності не лише адвоката, а й, до прикладу, адвокатського об'єднання в якому працює адвокат (про що вже сформулась судова практика у Постанові Верховного Суду від 14.07.2022 р. у справі № 755/11559/16-ц); 4) завдає шкоду престижу всього інституту адвокатури.

Крім того, зважаючи на наявність судової практики щодо зловживання процесуальними правами, вважаємо за потрібне внесення змін до Правил адвокатської етики, а саме до ч. 1 ст. 43 виклавши її у такій редакції: «Дотримуючись принципу законності, адвокат водночас має: бути наполегливим і принциповим у відстоюванні інтересів клієнта в суді, не поступатися своєю незалежністю у захисті й представництві прав та інтересів клієнта з метою не погіршити стосунків з суддями; у випадку вчинення судом тиску на адвоката - не йти на компроміси, що суперечать охоронюваним законом інтересам клієнта; послідовно дотримуватися принципу пріоритетності інтересів клієнта перед всіма іншими інтересами й міркуваннями, що пов'язані з відносинами адвоката з судом. У той саме час, не допускається зловживання процесуальними правами адвокатом».

Список використаної літератури

1. Резнікова В. В. Відповідальність учасників господарського процесу за зловживання правами та невиконання процесуальних обов'язків. Університетські наукові записки. 2017. № 63. С. 149-166. URL: <http://old.univer.km.ua/visnyk/1653.pdf>
2. Гуртова К. Деякі аспекти зловживання правом у цивільному та господарському судочинстві. Право і безпека. 2024. № 1. С. 23-30.
3. Малець М. Зловживання процесуальними правами в адміністративному судочинстві. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 10. С. 433-435.
4. Базилевський С. Зловживання процесуальними правами в адміністративному процесі. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2018. № 2. С. 70-81.
5. Заборовський В. В., Стойка А. В. Зловживання цивільними процесуальними правами як форма процесуальної відповідальності: сутність та доцільність. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2018. Вип. 49. Т. 1. С. 155-159.
6. Герасимчук Н. Поняття та ознаки зловживання процесуальними правами адвокатом у кримінальному провадженні. Юридичний вісник. 2021. № 2. С. 211-218.
7. Тимошенко О. А. Неприпустимість зловживання процесуальними правами в системі принципів цивільного судочинства України. Актуальні проблеми вітчизняної

- юриспруденції. 2021. № 3. С. 70-75.
8. Берназюк Я. О. Поняття та особливості принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами в адміністративному судочинстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2021. Вип. 66. С. 135-141.
 9. Постанова Верховного Суду від 08.05.2018 р. у справі № 910/1873/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/74221169>
 10. Постанова Верховного Суду від 22.05.2019 р. у справі № 234/3341/15-ц. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=82419646&red=100003187b58debd5dcc31cbadc5853a9fc57d&d=5>
 11. Постанова Верховного Суду від 27.07.2023 р. у справі № 910/12713/22. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/112545735?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_content=jl03
 12. Монаєнко А. Зловживання процесуальними правами в адміністративному судочинстві. Юридична газета online. 2019. № 28-29 (682-683). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/zlovzhivannya-procesualnimi-pravami-v-administrativnomu-sudochinstvi.html>
 13. Заборовський В. В., Соханич В. М. До питань про поняття зловживання процесуальними правами. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2018. Вип. 53. Т. 2. С. 66-70.
 14. Полянський Т. Зловживання процесуальними правами: юридичні засоби попередження та можливості їх удосконалення. Вісник Національної академії правових наук України. 2013. № 3 (74). С. 31-38.
 15. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
 16. Кодекс адміністративного судочинства від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
 17. Зловживання правами – це оксюморон, - Лідія Ізовітова. Вебсайт Національної асоціації адвокатів України. URL: <https://unba.org.ua/news/8528-zlovzhivannya-pravami-ce-oksyumoron-lidiya-izovitova.html>
 18. Окрема ухвала Східного апеляційного господарського суду від 25.03.2019 р. Справа № 905/945/18. URL: <http://surl.li/xforg>
 19. Берназюк Я. О. Особливості дотримання в адміністративному судочинстві принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами. Зловживання процесуальними і матеріальними правами: правові наслідки: Всеукраїнський семінар для суддів апеляційних та місцевих (окружних) судів (23 квітня 2021 р.) URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Bernazuk_23_04_2021.pdf
 20. Адвоката позбавили ліцензії за сутяжництво. Судовий репортер. 2024. URL: <https://sudreporter.org/advokata-pozbavyly-licenziyi-za-sutyazhnyctvo/>

References

1. Reznikova V. V. (2017). Responsibility of Participants in Economic Processes for Abuse of Rights and Non-Compliance with Procedural Duties. University Scientific Notes. No. 63. pp. 149-166. URL: <http://old.univer.km.ua/visnyk/1653.pdf> [in Ukrainian].
2. Hurtova K. (2024). Some Aspects of Abuse of Rights in Civil and Economic Proceedings. Law and Security. No. 1. pp. 23-30 [in Ukrainian].
3. Malets M. (2022). Abuse of Procedural Rights in Administrative Proceedings. Legal Scientific Electronic Journal. 2022. No. 10. pp. 433-435 [in Ukrainian].
4. Bazylevskyi S. (2018). Abuse of Procedural Rights in Administrative Processes. Foreign Trade: Economics, Finance, Law. No. 2. pp. 70-81 [in Ukrainian].
5. Zaborovskyi V. V., Stoika A. V. (2018). Abuse of Civil Procedural Rights as a Form of Procedural Responsibility: Essence and Expediency. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series. Issue 49. Vol. 1. pp. 155-159 [in Ukrainian].
6. Herasymchuk N. (2021). Concept and Characteristics of Abuse of Procedural Rights by a Lawyer in Criminal Proceedings. Legal Bulletin. No. 2. pp. 211-218 [in Ukrainian].
7. Tymoshenko O. A. (2021). The Inadmissibility of Abuse of Procedural Rights in the System of Principles of Civil Procedure in Ukraine. Current Issues of Domestic Jurispru-

- dence. No. 3. pp. 70-75 [in Ukrainian].
8. Bernaziuk Ya. O. (2021). Concept and Features of the Principle of Inadmissibility of Abuse of Procedural Rights in Administrative Proceedings. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series. Issue 66. pp. 135-141.
 9. Supreme Court Ruling of May 8, 2018, in Case No. 910/1873/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/74221169> [in Ukrainian].
 10. Supreme Court Ruling of May 22, 2019, in Case No. 234/3341/15-c. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=82419646&red=100003187b58debd5dcc31cbadc5853a9fc57d&d=5> [in Ukrainian].
 11. Supreme Court Ruling of July 27, 2023, in Case No. 910/12713/22. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/112545735?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_content=jl03 [in Ukrainian].
 12. Monayenko A. (2019). Abuse of Procedural Rights in Administrative Proceedings. Legal Newspaper Online. No. 28-29 (682-683). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/zlovzhivannya-procesualnimi-pravami-v-administrativnomu-sudochinstvi.html> [in Ukrainian].
 13. Zaborovskiy V. V., Sokhanich V. M. (2018). On the Issues of the Concept of Abuse of Procedural Rights. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series. 2018. Issue 53. Vol. 2. pp. 66-70 [in Ukrainian].
 14. Polyanskiy T. (2013). Abuse of Procedural Rights: Legal Means of Prevention and Possibilities for Their Improvement. Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. No. 3 (74). pp. 31-38 [in Ukrainian].
 15. Economic Procedural Code of Ukraine of November 6, 1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> [in Ukrainian].
 16. Code of Administrative Procedure of July 6, 2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian].
 17. Abuse of Rights is an Oxymoron, - Lidiya Izovitova. Website of the National Association of Advocates of Ukraine. URL: <https://unba.org.ua/news/8528-zlovzhivannya-pravami-ce-oksymoron-lidiya-izovitova.html> [in Ukrainian].
 18. Separate Ruling of the Eastern Commercial Court of Appeal of March 25, 2019. Case No. 905/945/18. URL: <http://surl.li/tforg> [in Ukrainian].
 19. Bernaziuk Ya. O. (2021). Features of Compliance in Administrative Proceedings with the Principle of Inadmissibility of Abuse of Procedural Rights. Abuse of Procedural and Substantive Rights: Legal Consequences: All-Ukrainian Seminar for Judges of Appellate and Local (District) Courts (April 23, 2021). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Bernazuk_23_04_2021.pdf [in Ukrainian].
 20. Lawyer Deprived of License for Frivolous Litigation. Judicial Reporter. 2024. URL: <https://sudreporter.org/advokata-pozbavyly-licenziyi-za-sutyazhnyctvo> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 14.05.2024 р.

N. V. Dobrovolskaya, Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor
 Odesa I. I. Mechnikov National University
 the Department of Administrative and Commercial Law
 24/26 Frantsuzkyi Blvd, Odesa, 65058, Ukraine
 e-mail: dobrovolskayanina@ukr.net
 ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1933-8266>

ABUSE OF PROCEDURAL RIGHTS BY ADVOCATE (ON THE EXAMPLE COMMERCIAL AND ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS)

Summary

The article is devoted to the study of the problem of abuse of procedural rights by advocate on the example of commercial and administrative proceedings. The relevance of the chosen topic is substantiated and attention is drawn to the fragmentary nature of the coverage of the

indicated issues in the scientific literature. The approaches formulated in the scientific literature and judicial practice regarding the understanding of the concept of «abuse of procedural rights» are presented. there are approaches. It is suggested that abuse of procedural rights by an advocate should be understood as actions committed by a lawyer within the framework of a judicial process that formally correspond to the norms of the procedural law, but do not correspond to its conceptual ideas, and are not intended to create an obstacle in the activity of the court or other persons. We consider the following as additional signs of abuse of procedural rights by the advocate: 1) a person who abuses procedural rights has a special status – an advocate; 2) the presence of procedural rights, which are abused by the advocate, are determined by his provision of legal aid and participation in the court process; 3) may result in prosecution not only of the advocate, but also, for example, of the bar association in which the advocate works (about which judicial practice has already been formed in the decision of the Supreme Court dated 14.07.2022 in case No. 755/11559/16-ts); 4) damages the prestige of the entire institute of advocacy. It is proposed to supplement Part 1 of Art. 43 of the Rules of Advocate Ethics.

As part of our research, attention will be paid to the abuse of procedural rights by the advocate. The choice of this particular aspect of the specified issue is determined by several reasons: 1) the existence of rare cases of such abuse by advocate; 2) significant dissonance in the public consciousness, which arises due to the abuse of procedural rights by a advocate, which is due to the fact that a advocate must be a model of behavior as a representative of the legal profession and must comply not only with the current substantive and procedural legislation, but also with the Rules of Advocate Ethics; 3) creation of a significant threat to the authority of the entire institute of advocacy.

Keywords: advocate, advocacy, professional legal aid, administrative proceedings, commercial proceedings, abuse of law, abuse of procedural rights.